

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2023. gada 27. jūnijā

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Artūrs Kučs un Anita Rodiņa,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto *personas N, personas O* un SIA "SUNHOUSE" (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējas) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 91/2023),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējas lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Kriminālprocesa likuma 124. panta sesto daļu, 125. panta trešo daļu un 126. panta 3.¹ daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam un otrajam teikumam, kā arī attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējām par spēkā neesošu no 2021. gada 15. decembra.

1.2. apturēt Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 21. aprīļa lēmuma procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa Nr. 11816012720, izpildi līdz stāsies spēkā Satversmes tiesas nolēmums.

1.3. noteikt ierobežotu pieejamību informācijai par *personas N* un *personas O* identitāti.

2. Kriminālprocesa likuma 124. panta sestā daļa noteic, ka kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 125. panta trešajai daļai uzskatāms par pierādītu, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.

Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļa nosaka: “Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai. Ja persona noteiktā termiņā nesniedz ticamas ziņas par mantas izcelsmes likumību, šai personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normu satversmība, tādēļ tajā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka tika uzsākts process par noziedzīgi iegūtu mantu un materiāli par noziedzīgi iegūtu mantu nodoti izlemšanai tiesai. Ar pirmās instances tiesas lēmumu Pieteikuma iesniedzēju manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta valsts labā. Apelācijas instances tiesa, izskatot Pieteikuma iesniedzēju sūdzību, pirmās instances tiesas lēmumu atstāja negrozītu.

Pieteikuma iesniedzēju ieskatā ar apstrīdētajām normām personai uzlikts nesamērīgs pienākums pierādīt tām piederošās mantas likumīgu izcelsmi. Apstrīdētās normas būtiski mazinot ar mantu saistītās personas iespējas efektīvi apstrīdēt mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Tādā veidā Pieteikuma iesniedzējas tiekot nostādītas būtiski neizdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar procesa virzītāju. Tāpat Pieteikuma iesniedzējām neesot bijušas pietiekamas un efektīvas procesuālās garantijas procesa virzītāja izteiktā pieņēmuma par mantas noziedzīgo izcelsmi atspēkošanai. Turklāt procesa par noziedzīgi iegūtu mantu rezultātā tiekot izdarīti secinājumi par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un par legalizācijas darbību veikšanu ar šādu mantu, tādējādi konstatējot noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes. Tas norādot uz personu, kas šīs darbības veikušas, atbildību, kas varot tikt uzskatīts par vērtējumu attiecībā uz personām kā vainīgām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Apstrīdētās normas nenodrošinot personai iespēju atspēkot šo vērtējumu. Tādējādi ar apstrīdētajām normām esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējām Satversmes 92. panta pirmajā un otrajā teikumā ietvertās tiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējas ir tiesīgas iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējas ir izmantojušas visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, pirmās instances tiesas lēmums tika pārsūdzēts apelācijas instances tiesā. Apelācijas instances tiesa nolēma pirmās

instances tiesas lēmumu atstāt negrozītu. Šis lēmums saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 631. panta trešo daļu nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtnās daļas pirmais teikums nosaka: “Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2023. gada 21. aprīļa, kad stājās spēkā apelācijas instances lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā ir saņemts 2023. gada 28. maijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtnās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Pieteikums atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

8. Pieteikuma iesniedzējas lūgušas Satversmes tiesu apturēt Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 21. aprīļa lēmuma procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa Nr. 11816012720, izpildi līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim.

8.1. Satversmes tiesā citstarp pēc *personas N* pieteikuma ir ierosināta lieta Nr. A „A”. Arī šajā lietā *persona N* lūdza apturēt Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 21. aprīļa lēmuma procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa Nr. 11816012720, izpildi daļā, kas attiecas uz viņai piederošo arestēto nekustamo īpašumu atzīšanu par noziedzīgi iegūtu mantu, izpildi līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim. Šis lūgums ar Satversmes tiesas 2023. gada 27. jūnija rīcības sēdes lēmumu noraidīts.

Ņemot vērā minēto, *personas N* lūgums atstājams bez izskatīšanas.

8.2. Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektā daļa paredz, ka konstitucionālās sūdzības iesniegšana neaptur tiesas nolēmuma izpildi, izņemot gadījumus, kad Satversmes tiesa lēmusi citādi.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektās daļas mērķis visupirms ir novērst iespēju, ka personas, kuras neapmierina nolēmums attiecīgajā lietā, izmantotu konstitucionālo sūdzību kā nolēmuma izpildes novilcināšanas līdzekli (*sal. sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. augusta rīcības sēdes lēmuma lietās Nr. 2005-12-03 un Nr. 2005-20-03 2. punktu*).

Vienlaikus Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektā daļa pieļauj Satversmes tiesai lemt citādi, proti, apturēt nolēmuma izpildi.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektā daļa interpretējama sistēmiski kopsakarā ar citām Satversmes tiesas likuma normām, Satversmes tiesas procesa principiem, kā arī vispārējiem tiesību principiem. Satversmes tiesa atzinusi, ka valstij ir pienākums nodrošināt tiesisko attiecību stabilitāti, kā arī ievērot tiesiskās paļāvības principu. Tādējādi tiesu nolēmumi, kas kļuvuši galīgi pēc tam, kad ir izmantoti visi pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai pēc tam, kad beidzies to izmantošanas termiņš, vairs nevarētu tikt pārskatīti un uz tiem būtu attiecināms *res judicata* princips (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 9. janvāra sprieduma lietā Nr. 2013-08-01 7. punktu*). Minētais nozīmē, ka līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim prezumējams, ka attiecīgajā lietā ir taisīts likumīgs un pamatots nolēmums.

Nolēmuma izpildes apturēšana uzskatāma par ārkārtēju Satversmes tiesas procesa līdzekli un piemērojama tikai svarīgu mērķu sasniegšanai, piemēram, lai nodrošinātu personas tiesību aizsardzību tādos gadījumos, kad nolēmuma izpilde attiecīgajā lietā pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi vai radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 20. maija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. 2008-04-01 4. punktu*).

Līdz ar to, lai secinātu, vai konkrētajā gadījumā ir pieļaujama un nepieciešama tiesas nolēmuma izpildes apturēšana, ir jāpārlicinās, vai:

- 1) pieteikumā ir sniegts pamatojums šādam lūgumam;
- 2) lietā pastāv tādi ārkārtas apstākļi, kuru dēļ Rīgas apgabaltiesas lēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi vai radīt tādu būtisku kaitējumu *personai O* un SIA "SUNHOUSE", kas traucētu aizsargāt viņu pamattiesības Satversmes tiesā ierosinātās lietas ietvaros (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2022. gada 25. janvāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. 2021-42-01 4. punktu*).

8.3. Ar Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 21. aprīļa lēmumu atstāts negrozīts Ekonomisko lietu tiesas 2022. gada 30. maija lēmums, ar kuru citstarp nolemts

atzīt arestētos *personas O* un SIA "SUNHOUSE" piederošos nekustamos īpašumus par noziedzīgi iegūtu mantu, konfiscēt tos un iegūtos finanšu līdzekļus ieskaitīt valsts budžetā.

Persona O un SIA "SUNHOUSE" lūgumu apturēt Rīgas apgabaltiesas lēmuma izpildi pamatojušas ar to, ka tā izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās radīs viņām būtisku kaitējumu un padarīs Satversmes tiesas nolēmuma izpildi par faktiski neiespējamu. Nekustamo īpašumu izsolēs iegūtā summa parasti esot mazāka kā īpašuma tirgus cena, turklāt neesot iespējams kompensēt personiskā laika un spēku ieguldījumu. *Persona O* un SIA "SUNHOUSE" norāda, ka normatīvajos aktos nav paredzēts mehānisms, kā aizskartais mantas īpašnieks var saņemt kompensāciju par konfiscēto īpašumu, ja konfiskācija atzīta par prettiesisku. Vienīgā iespēja atgūt līdzekļus esot prasības celšana tiesā pret valsti Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Tomēr šāds process esot saistīts gan ar motivēta, likuma prasībām atbilstoša prasības pieteikuma sagatavošanu, gan nereti ar gadiem ilgstošu tiesvedību, gan valsts nodevas samaksu par prasības pieteikuma iesniegšanu tiesā. Tādējādi, pēc *personas O* un SIA "SUNHOUSE" ieskata, viņām ne vien nebūšot iespēja atgūt konfiscētos nekustamos īpašumus, bet arī saņemt to vērtības kompensāciju naudā būšot apgrūtināši.

Tātad *persona O* un SIA "SUNHOUSE" pēc būtības uzskata, ka normatīvajos aktos, tostarp Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums), nav paredzēts mehānisms kompensācijas saņemšanai par konfiscēto īpašumu, ja vēlāk konfiskācija atzīta par prettiesisku. Proti, pēc viņu ieskata, normatīvajos aktos būtu jābūt noteiktai kārtībai, kādā persona laikā, kad kriminālprocess vēl nav pabeigts, var saņemt kompensāciju pēc Satversmes tiesas nolēmuma, ar kuru procesā par noziedzīgi iegūtu mantu piemērotā tiesību norma atzīta par Satversmei neatbilstošu.

Satversmes tiesa vērš uzmanību, ka apstrīdēto normu atzīšana par neatbilstošām Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam pats par sevi nenozīmēs, ka mantiskie jautājumi procesā par noziedzīgi iegūtu mantu vai attiecīgajā kriminālprocesā pēc tā izskatīšanas tiks atrisināti *personai O* un SIA "SUNHOUSE" vēlamā veidā. Turklāt, iestājoties kādam no Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4. panta pirmajā vai otrajā daļā noteiktajiem apstākļiem, *personai O* un SIA "SUNHOUSE" pēc kriminālprocesa pabeigšanas ir tiesības lūgt kaitējuma atlīdzinājumu. Savukārt iespējamais tiesvedības ilgums vai valsts

nodevas samaksas pienākums, ja prasība pret valsti tiktu celta Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, pats par sevi vēl nenozīmē, ka šajā likumā noteiktā kārtība nebūtu efektīva.

No *personas O* un SIA “SUNHOUSE” iesniegtā lūguma un tam pievienotajiem dokumentiem Satversmes tiesa negūst apstiprinājumu tam, ka pastāv tādi ārkārtas apstākļi, kuru dēļ Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 21. aprīļa lēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi vai radīt tādu būtisku kaitējumu *personai O* un SIA “SUNHOUSE”, kas traucētu aizsargāt viņu pamattiesības Satversmes tiesā ierosinātās lietas ietvaros.

Līdz ar to *personas O* un SIA “SUNHOUSE” lūgums ir noraidāms.

9. Saskaņā ar Satversmes tiesas noteikto kārtību pieteikuma izskatīšanas stadijā Satversmes tiesas kolēģija izlemj arī jautājumu par pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ietvertās informācijas pieejamību.

Izlemjot šo jautājumu, kolēģija izvērtē, vai ierobežotas pieejamības noteikšana pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ietvertajai informācijai aizsargās personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, tostarp nodrošinās tās datu aizsardzību, neaizskars tās tiesības uz taisnīgu tiesu un netraucēs objektīvai tiesas procesa norisei, kā arī nepārkāps sabiedrības tiesības iegūt informāciju par konstitucionālo tiesvedību (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”*).

Pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ir ietverta informācija par procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, par kriminālprocesu, kas uzsākts attiecībā pret *personu N* un *personu O*. Šī informācija ietilpst Satversmes 96. pantā ietvertu personas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā, kā arī kopā ar personu identificējošu informāciju ir uzskatāma par personas datiem Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk – Regula 2016/679) 4. panta 1. punkta izpratnē. Savukārt šo personas datu izpaušana ir uzskatāma par datu apstrādi Regulas 2016/679 4. panta 2. punkta izpratnē.

Konkrētajā gadījumā atbilstoši Regulas 2016/679 6. panta 1. punkta „c” apakšpunktam personas datu apstrādes tiesiskais pamats ir uz Satversmes tiesu

attiecināmi juridiski pienākumi, kas noteikti Satversmes tiesas likumā. Tomēr atbilstoši Regulas 2016/679 5. panta 1. punkta „c” apakšpunktam personas datiem jābūt adekvātiem, atbilstīgiem un jāietver tikai tā informācija, kas nepieciešama personas datu apstrādes nolūkā.

Kolēģija secina, ka *personas N* un *personas O* identificējošu datu izpaušana izraisītu tādu kaitējumu viņu tiesībām un likumiskajām interesēm, kas būtu lielāks par sabiedrības ieguvumu. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences īstenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai nav nepieciešams izpaust šo informāciju. Tādēļ *personas N* un *personas O* identificējošai informācijai nosakāma ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta piekto daļu un 20. pantu, kā arī Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam” *pēc personas N, personas O* un SIA “SUNHOUSE” pieteikuma (pieteikums Nr. 91/2023).

2. Ņemot vērā, ka Satversmes tiesā lietā Nr. 2022-32-01 “Par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam” jau ir saņemts institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – atbildes raksts par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam, uzaicināt Saeimu **līdz 2023. gada 28. augustam** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai ir kādi papildu apsvērumi.

3. Atstāt bez izskatīšanas *personas N* lūgumu par Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 21. aprīļa lēmuma procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa Nr. 11816012720, izpildi.

4. Noraidīt *personas O* un SIA “SUNHOUSE” lūgumu apturēt Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 21. aprīļa lēmuma procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa Nr. 11816012720, izpildi.

5. Noteikt ierobežotu pieejamību, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai, informācijai par *personas N* un *personas O* identitāti.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis